

Zamyslenie prekladateľa nad knihou Molekulárna neuropsychofarmakológia. Základy klinických neudovied

Juraj Piško

V týchto dňoch vychádza na Slovensku kniha Molekulárna neuropsychofarmakológia. Základy klinických neudovied, ktorú napísali americkí neurobiológovia Eric J. Nestler, Steven E. Hyman, Robert C. Malenka. Slovenské vydanie: Vydavateľstvo F, Pro mente sana, s.r.o., Trenčín, 2012.

Autori knihy patria k uznávaným autoritám v oblasti neuropsychofarmakológie, ktorá stiera hranicu medzi psychiatriou, neurológiou, základným výskumom v oblasti neudovied, spánkovou medicínou a psychológiou. Posun k biologickému pochopeniu fyziológie a porúch nervových funkcií nielenže rozširuje vedecké poznanie, ale môže predovšetkým prispieť k lepšiemu porozumeniu klinických prejavov porúch mozgu a k ich efektívnejšej liečbe. Táto kniha svojou koncepciou a vizuálnou prepracovanosťou môže slúžiť ako základná učebnica neurobiológie.

Prvé kapitoly, ktoré sa venujú neurofyziológii a neurofarmakológii na molekulárnej úrovni, môžu pôsobiť pri prvom pohľade príliš náročne – obzvlášť pre čitateľov, ktorí sa nepohybujú v oblasti molekulárnej biológie. Pri hlbšom pohľade však táto kniha ponúka jednoduché a ucelené vysvetlenie základných princípov molekulárne-biologických javov – takže po ich trpezlivom osvojení je čitateľ schopný chápať súvislosti, predkladané v kapitolách venovaných klinickej psychiatrii a neurológii. Jedným z najväčších prínosov tejto knihy môže byť to, že umožňuje nahliadať na neurálne poruchy ako na biologicky podmienené, aj keď prostredím ovplyvňované javy.

Prístup, ktorý je predkladaný v tejto knihe, zväzda do určitej miery k biologickému determinizmu – bunkové dráhy a ich neurálne dôsledky do veľkej miery ovplyvňujú klinické prejavy a odpoveď na liečbu. Kniha nie je venovaná psychoterapii, aj keď na viacerých miestach jej benefit spomína. Hlbšie poznanie neurobiologických procesov ale uľahčuje aj pochopenie moderných poznatkov z oblasti výskumu psychotherapie a iných nefarmakologických postupov.

Veľkým prínosom knihy je jej exaktný jazyk. Príkladom môže byť jasné vymedzenie pojmov, ako sú plné agonisty, parciálne agonisty, reverzné agonisty či antagonisty receptorov. Nie je zriedkavé, že v klinickej reči sa tieto pojmy zjednodušujú alebo zamieňajú, čo má však dopad na pochopenie účinkov a dávkovania liekov. Iným príkladom presnosti predkladaného textu môže byť jasné rozdeľovanie pojmov „addiction“ a „dependence“, teda kompulzívneho užívania návykových látok a závislosti.

Aj tieto pojmy sa zvyknú často zamieňať, čo môže viesť k zmätku a neporozumeniu charakteru príslušnej poruchy. Ako prekladateľ som musel niekedy tieto rozlišnosti podrobne vysvetľovať, keďže nie vždy sú v slovenčine správne a jasné ekvivalenty. Pokúsil som sa však zachovať to, čo si na knihe veľmi cením, teda spomínanú exaktnosť.

Snáď najvýraznejšou výhodou tejto učebnice je jej interaktívna forma. Text nie je napísaný len v nekonečných „hustých“ blokoch, ale je dopĺňaný množstvom farebných obrázkov, tabuliek a článkov. Tento prístup nielenže oživuje pozornosť a vnáša do čítania prvky hry, ale predovšetkým neustále dokladá uvádzané údaje názornými príkladmi a opismi. Navyše, takáto forma textu podporuje zapamätávanie predkladaných informácií a ich ľahšie vybavovanie z pamäti. Súčasťou toho prílohového materiálu sú pritom aj cenné informácie, ktoré sa väčšinou spomínajú iba letmo, ale málokedy sú podrobnejšie rozobrané – napríklad opisy experimentov na zvieratách (a to dokonca aj s ich rúznou a logickou kritikou) či vzácne, v klinickej praxi často neznáme poruchy. Je sympatické, že táto molekulárne orientovaná kniha dokumentuje poruchy aj kazuisitickými prípadmi. Text je pritom niekedy aj veľmi ľudský - príkladom je obsažný a výstižný príbeh pacienta so schizofréniou, ktorý jednoduchou formou opisuje celý vývoj a sociálne dôsledky tohto devastujúceho ochorenia.

Napokon, táto kniha striktno dodržiava pravidlá vedeckých článkov – predkladané údaje sú sprevádzané presnými citáciami. Zoznam použitej literatúry na konci každej kapitoly umožňuje čitateľovi rýchle overenie a hlbšie štúdium. Ako vravia samotní autori učebnice, opísané mechanizmy nervových pochodov nemožno brať ako definitívne, keďže veda je v neustálom pokroku. A práve tento otvorený a nedirektívny prístup robí z tohto textu modernú knihu, ktorá má nielen učiť, ale aj podnecovať k ďalšiemu štúdiu a rozširovaniu poznania. Na viacerých miestach sú dokonca v texte spomenuté medzery v znalostiach, námety na nové farmakologické štúdie a polemiky so staršími konceptmi.

Túto knihu teda treba brať predovšetkým ako hru, ktorá je zároveň veľkou výzvou a tiež impulzom k novým štúdiám a prácam. Presne tak som to ako prekladateľ bral a hoci bol pre mňa sprvu preklad veľmi náročný, postupne som sa „do hry“ dostal a preklad Molekulárnej neurofarmakológie bol pre mňa veľkým zážitkom. Dúfam, že podobným potešením bude aj pre slovenských čitateľov.

Adresa pre korešpondenciu: MUDr. Juraj Piško, Centrum pro poruchy spánku a bdění, Neurologická klinika 1. LF UK a VFN v Prahe, ČR

MUDr. Juraj Piško